

Visie en Beleid

Stichting ZeijerWiek en Omgeving

Inleiding

De Stichting ZeijerWiek en Omgeving is een organisatie zonder winstoogmerk die staat voor een duurzaam behoud en ontwikkeling van natuur- en landschapswaarden rond Zeijen, waarbij gestreefd wordt naar een hoge belevingswaarde.

Meer en actuele informatie over de Zeijerwiek is te vinden op de website van de stichting:
<https://zeijerwiek.zeijen.nu/>

Doelstelling

De Stichting ZeijerWiek en Omgeving is in 2001 opgericht en is een maatschappelijke organisatie met een non-profit doelstelling. De stichting heeft een actief bestuur en heeft ten doel: het behoud en het verbeteren van de natuur en de leefomgeving van de schoolkring Zeijen. De stichting is voortgekomen uit de activiteiten die sinds 1983 zijn ontplooid door de Werkgroep Zeijerwiek. Zij tracht haar doel onder meer te verwezenlijken door:

- het uitvoeren van beheer- en inrichtingsmaatregelen ten behoeve van het behoud en de ruimtelijke ontwikkeling van de waarden van natuur, biodiversiteit, landschap, beleving en cultuurhistorie;
- het opstellen en uitvoeren van omgevingsplannen, beheer- en projectplannen en verwerven van de financiële middelen teneinde deze plannen te kunnen realiseren;
- het (op verzoek) participeren in gebiedsprocessen die vallen binnen het werkgebied van de stichting;
- het organiseren van voorlichtings-, recreatieve- en andere activiteiten in het licht van de hoofddoelstelling.

De Stichting Zeijerwiek en Omgeving is onder meer verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de zogenaamde Veentjesroute Zeijen. Het betreft een wandelroute waarin de vele interessante zogenaamde veentjes (pingo-ruïnes) en andere landschapswaarden aaneen zijn geschakeld. De Veentjesroute komt voort uit het Omgevingsplan Zeijen I uit 1996. In 2012 is tevens een educatieve fietsroute uitgebracht, de Fietsroute Zeijen.

Het vele beheer- en onderhoudswerk wordt uitgevoerd door de vrijwilligers van de Werkgroep Zeijerwiek. De werkgroep is ondergebracht bij de stichting en is gelieerd aan Staatsbosbeheer, beheereenheid Kop van Drenthe. De nauwe samenwerking met de IJclub Zeijen maakt huisvesting mogelijk.

De Werkgroep Zeijerwiek bestaat uit ongeveer 14 vrijwilligers en is sedert 1983 actief elke zaterdagochtend van september tot en met maart. In de zomermaanden voert zij ook diverse onderhoudswerkzaamheden uit, onder meer aan de Veentjesroute.

Organisatie

De stichting heeft een bestuur. De actuele samenstelling van het bestuur is terug te vinden op de website van de stichting. Voor haar financiële huishouding is de stichting afhankelijk van donateurs en van Staatsbosbeheer. De werkgroep leden zijn vrijwilliger bij Staatsbosbeheer, de vrijwilligersbijdrage die zij daarvoor zouden ontvangen komt ten goede aan de stichting. Met deze middelen kan de stichting de jaarlijkse beheerkosten financieren. De beheeractiviteiten worden ieder werkseizoen in een beheerplan vastgelegd.

Voor grootschaligere projecten wordt door de stichting eens in de paar jaren (afhankelijk van noodzaak) een omgevingsplan opgesteld. Een omgevingsplan kan gezien worden als een programmaplan met diverse deel-projecten. Een omgevingsplan wordt opgesteld samen met de partners van de stichting. Voor de financiering van de projecten in omgevingsplan wordt subsidie aangevraagd bij de Gemeente Tynaarlo, Gemeente Assen, de Provincie Drenthe en eventueel bij goede doelen en fondsen.

Lange termijn visie op beheer en ontwikkeling Zeijerwiek

Het landschap 'De Zeijerwiek' is een onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland (NNN), de ecologische hoofdstructuur van Nederland: een samenhangend netwerk van bestaande en toekomstige natuurgebieden in Nederland. Het vormt een belangrijk onderdeel van het natuurbeleid. Het streven is de biodiversiteit in Nederland ten minste te stabiliseren, en dus verdere achteruitgang tegen te gaan: het door de EU

aanvaarde standstill-beginsel. Het nieuwe klimaatbeleid geeft hieraan verder invulling door te streven naar extra CO₂-vastlegging door bosaanleg of veenvormende processen en waterconservering, dat wil zeggen gebiedseigen water langer vasthouden.

Vanuit het oogpunt van cultuurhistorische betekenis voor het dorp wordt de Zeijerwiek hersteld (zie accentuering loswal), ontwikkeld en beheerd. De biodiversiteit is hoog vanwege 35 jaar lang gevarieerd beheer en het op peil houden met zeer schoon grondwater. De monitoring van dit gebied vindt inmiddels structureel plaats.

Deze gedachtelijn betekent voor het beheer dat vooral langs de smalle lange armen van de Zeijerwiek, waar vroeger de schepen werden voortgetrokken geen plaats is voor de ontwikkeling van struiken of grotere bomen. Voor een deel zijn of worden deze dan ook verwijderd. De landschappelijke accentuering van de wiek zijn de naastgelegen 'houtsingels' die de lijnen vormen. Deze zijn in de ruilverkaveling Vries vanuit landschappelijk oogpunt aangelegd. Hierin worden een aantal oudere eiken aangewezen die de potentie hebben om 'eeuwenoud te worden'. Deze worden ook vanuit 'beleving en verwondering' vrijgezet.

Deze keuze wordt nog belangrijker nu aan beide zijden zich bos (landgoed) gaat ontwikkelen. De hooggelegen smalle waterkerende dijk van de wiek, is kwetsbaar en kent al enkele 'lekken'. Vanuit veiligheid worden ook grotere bomen die op deze dijk groeien teruggezet.

Langs de Zeijerwiek worden voor de hengelaars enkele visplekjes opengehouden.

Inmiddels hebben zich vele bijzondere planten- en diersoorten gevestigd. De ijsvogel komt hier voor, en sinds enkele jaren ook de otter.

De beleving voor de wandelaar wordt vergroot door zichtlijnen open te houden waardoor de bijzondere kenmerken van de Zeijerwiek, de doorsnijding van het Veldakerveen en het aangrenzende beekdal van de Broekenloop zichtbaar blijven. In dit beekdal van de 'Broekenloop' wordt volop ingezet om samen met gebiedspartners de biodiversiteit duurzaam te laten toenemen.

Maatregelen:

- biodiversiteit behouden en waar mogelijk vergroten;
- open en beleefbaar houden;
- waterstand op peil houden;
- pleksgewijs maaien van de oevers;
- afvoeren maaisel ten behoeve van en het beheren van diverse broeihopen voor de ringslang;
- beheren visstand
- openhouden enkele visplekjes
- zwerfvuil opruimen.

Lange termijn visie op veentjes of pingoruïnes rondom Zeijen

Er zijn rond Zeijen nog meerdere veentjes die bewaard zijn gebleven na de ingrijpende verandering van het landschap in de ruilverkaveling Vries. Met uitzondering van het Veldakkersveen zijn deze waardevolle en zeldzame pingoruïnes nog geen onderdeel van het Nationaal Natuurnetwerk (NNN) en dreigen te verdrogen en te verarmen. Het gevolg was dat de veenputten waar ooit veen werd gewonnen geleidelijk verlandden en verdwenen. Door de oxidatie van het restveen dreigde ook dat te verdwijnen. Gekozen is om een viertal veentjes weer in de oude staat te herstellen en om het verhaal van het verleden waar mogelijk te laten beleven. Dat betekent dat de geïsoleerde ligging van de veentjes moet worden opgeheven, dat het waterpeil in fases wordt verhoogd en het inziigende water van goede kwaliteit moet zijn. Door grondverwerving of bestemmingswijziging zijn deze uitgangspunten in het Veldakkersveen en deels in het Haverkampsvveen gehaald. Het Bollenveen en het Meestersveen vragen nog de nodige inspanningen. De historie van het 'vervenen' is vooral in het Bollenveen en Veldakkersveen goed zichtbaar door de weer zichtbaar gemaakte oude veenputjes.

In het Meestersveen en Bollenveen zijn op historische plekken twee tjaskermolentjes geplaatst. Het beheer van deze molentjes gebeurt door onze vrijwilligers.

Het maaien gebeurt op plaatsen waar zichtbaarheid en beleving nodig blijft. Of wanneer bepaalde plantensoorten, waaronder veenmossen 'een duwtje in de rug nodig hebben'. Wanneer het veenmos zich voldoende heeft hersteld wordt het maaieregime aangepast of stopgezet. Op sommige plekken wordt zo mogelijk opslag van houtige gewassen in de wintermaanden verwijderd om het veentje open te houden. Het maaisel uit de veentjes wordt in broeihopen weggezet voor de ringslang, salamandersoorten en ander

fauna. De broeihopen zijn compact en worden gebouwd op half zonnige plekjes aan de randen van de veentjes.

Ook diverse vogelsoorten hebben de veentjes inmiddels ontdekt. De ijsvogel, de watersnip en de blauwborst zijn gesignaleerd.

Het Bollenveen

Het Bollenveen is onderdeel van het gebied Archeologisch Rijksmonument waaronder de Zeijerstrubben en het Noordsche Veld vallen. Het gebied herbergt grote geheimen van onze geschiedenis met grafheuvels, offerplaatsen en celtic fields en kent het hoogste beschermingsregime.

Het Bollenveen is een pingoruïne met een mysterieuze uitstraling. Men gaat er van uit dat het Bollenveen vanaf de Romeinse tijd tot het begin van de Vroege Middeleeuwen een plaats was waar offers aan de goden werden gebracht. Tijdens een archeologisch onderzoek in 1922 werd door plaatselijke bewoners aan de bekende archeoloog Van Giffen verteld dat hier eerder twee veenlijken waren gevonden. Helaas is hier geen bewijs van teruggevonden en blijft het dus bij een gerucht. Van Giffen zelf heeft bij het Bollenveen wel andere vermoedelijk geofferde voorwerpen gevonden: aardewerk, stukken bewerkt hout en heel veel botten van onder andere (huis)dieren. Ook in dit veentje waren nog de patronen van oude veenputten te zien en de plek waar ooit een tjasker stond: een klein molentje dat water uit het veentje maalde. Op een ansichtkaart uit 1928 was dat mooi te zien.

Een deel van de bomen rond het Bollenveen is al relatief oud. Een aantal dikke zomereiken en de aanwezigheid van varens, dalkruid en salomonszegel duidt op een bodem die al aardig lang bosachtig is. Aan de noordwestzijde van het Bollenveen zien we een tjasker staan. Het is de plek waar al begin vorige eeuw een tjasker stond. Dankzij een goede geveer was de Werkgroep Zeijerwiek in staat een replica te laten bouwen.

Aan de noordzijde heeft het realiseren van een ecologische verbinding over de gehele breedte van het Bollenveen met het Archeologisch Rijksmonument de Zeijer Strubben een hoge prioriteit. De stichting ZeijerWiek en Omgeving doet al ruim 30 jaar pogingen dit te realiseren.

Het Haverkampsveen

Het Haverkampsveen is in 2011 bij de uitvoering van fase 1 uit het omgevingsplan hersteld. Nog steeds worden pogingen ondernomen om de hydrologische verbinding met het watersysteem van de Broekenloop te realiseren.

Om het Haverkampsveen wordt door schapen begrazing ingezet, ter vervanging van het ontbreken van natuurlijke grazers zoals herten, reeën en zwijnen. Deze begrazing is zeer extensief en wordt geleidelijk afgebouwd. Ook rond andere waardevolle cultuurhistorische elementen is kleinschalige begrazing door schapen of geiten gewenst.

Het Meesterveen

Aan de oostzijde van het dorp ligt het Meestersveen (kaart of luchtfoto). Een eeuw geleden maalde een tjaskermolentje het water uit een deel van het veentje ten behoeve van het afgraven van het veen. Op initiatief van een inwoner, Jelke Bennink, is op deze plek een tjasker, gevonden in een schuur in Amen, gerestaureerd en in 1983 bij dat veentje geplaatst. Een tjasker is een klein houten molentje dat onder meer werd gebruikt om een deel van het veentje droog te malen. De bewoners konden daarna veen baggelen uit het drooggemalen gedeelte. In een groot deel van het veen ligt nog een veenpakket van enkele meters dik dat nog in stand wordt gehouden door veenmossen.

Henny Lanting, de vrouw van een lid van de werkgroep, had op dat veentje nog leren schaatsen. In de jaren dertig van de vorige eeuw was dit de ijsbaan van het dorp Zeijen.

Een informatiebordje over de tjasker is aan de naastgelegen verharde weg geplaatst. Zo wordt voor de wandelaar en de fietser het verhaal levend gehouden.

Een paar werkgroepleden van de Werkgroep Zeijerwiek zagen rond 1992 het aanpakken en herstellen van dit veentje in eerste instantie niet zitten. Het leek nogal verdroogd en verland en het was omringd door goed ontwaterde landbouwgronden. Het veentje was dichtgegroeid met voornamelijk waterwilg en de mooie oude veenputten lagen uit het zicht, vooral aan de achterzijde van het veentje. Toch werden met man en macht in 1993 vanuit een herstelplan stap voor stap maatregelen uitgevoerd. Dankzij de activiteiten en projecten is nu weer volop water zichtbaar na vele jaren van verdroging en verlanding. Er staat nog veel riet en lisdodde. Dit geeft aan dat door toevoer van voedselrijk water de oorspronkelijke

vegetatie is beïnvloed. Maar op het middengedeelte zijn veenpluis en diverse soorten veenmos weer aan het terugkomen. Daarnaast groeit er waterwilg, wateraardbei, waterviolier, distel, waternavel en veenmos.

Na bijna 30 jaar actief beheer zijn mooie resultaten bereikt. Knelpunt is nog steeds de geïsoleerde ligging van het veentje waardoor de waterkwaliteit en -kwaliteit onder druk staat. De koppeling aan bijvoorbeeld nieuwe (klimaat)bossen is zeer kansrijk.

Het Veldakkersveen

HERSTEL VORDERT GESTAAG

In het werkplan 2014-2015 was het herstel oorspronkelijk patroon van het Veldakkersveen een belangrijk onderdeel. Het Veldakkersveen is de afgelopen 30 jaar beheerd door de werkgroep Zeijerwiek en dat heeft geleid tot terugkeer van de oorspronkelijke natuurwaarden van een arm veentje. Ook vanuit cultuurhistorisch oogpunt is het in de oorspronkelijke staat terugbrengen van het veentje van groot belang omdat de (voor)ouders van inwoners van Zeijen hier nog hun turf staken. Dat moet daarom bewaard blijven in het gezamenlijk geheugen van ons dorp. Het Veldakkersveen is eigenlijk een onderdeel van het 'Landschap Zeijerwiek' waar een relatie is met de bovenloop van het beekdal van de Broekenloop, de nieuwe landgoederen met bossen en wandelpaden en de aangelegde Zeijerwiek.

Het veentje was oorspronkelijk aanzienlijk groter (zie luchtfoto uit 1935), maar in de ruilverkaveling Vries (60-er jaren vorige eeuw) is het rechter deel beplant met eik, berk en els en werd het gebied diep ontwaterd. Door dit gedeelte weer bij het veentje te trekken, is de oorspronkelijke situatie zo goed mogelijk hersteld. Het gebied vervult ook een rol als 'waterconservering'. Door dit rechterdeel weer te verbinden met het centrale deel is in het rechterdeel een plas-dras situatie aan het ontstaan wat de groei van veenmos, wollegras en veenpluis zal bevorderen. En daarmee wordt het weer één geheel, zoals vroeger. De wandelverbinding is verbeterd en de natuurbeleving verhoogd. Daarnaast is sprake van aanzienlijke waterconservering in dit deel van het Landgoed Zeijen.

Aan de linkerkant van het veentje ligt een vergelijkbare natuurlijke laagte die eerder ook bij het veentje hoorde. Dit deel heeft ook grote kansen voor verdere natuurontwikkeling nu het agrarisch gebruik rondom het veentje is beëindigd. Het eerder hier aanwezige ruilverkavelingsbosje is enkele jaren geleden al gekapt. Om het jaarlijks beheer (maaien en afvoeren) te vergemakkelijken zijn in dit deel de aanwezige stobben gefreesd en zijn de laatste bomen en struiken ook verwijderd. Ook dit deel is nu verbonden met het eigenlijke veentje. Enkele daar aanwezige wilgen zijn op verzoek van Staatsbosbeheer geknot. De werkgroep voegt daarmee weer een stukje – nu rond Zeijen ontbrekende - natuur en cultuurhistorie toe aan de mooie omgeving van ons dorp.

Lange termijn visie op houtsingels en houtwallen

De houtsingels zijn grotendeels in de ruilverkaveling aangelegd. Het kwam nogal eens voor dat de nieuwe houtsingel direct naast de bestaande oudere houtwal werd aangeplant. Deze nieuwe houtsingels waren 'de compensatie' voor het verdwijnen van houtwallen, bosjes en vennetjes en andere landschapselementen in de ruilverkaveling. De laatste veertig jaar hebben de houtsingels zich vrij eentonig en uniform ontwikkeld. Het beheer is erop gericht om meer variatie in de houtsingels aan te brengen. Door bepaalde 'vakken' te dunnen, meer open te maken en door nieuwe aanplant ontstaat een meer gevarieerde begroeiing. Dat is gunstig voor andere flora en fauna. In de wat bredere singels ontstaat een nieuw 'microklimaat'. Diverse vlinder- en vogelsoorten hebben daar baat bij. Ook schuilgelegenheid en voedsel voor bijvoorbeeld de ree worden hierdoor verbeterd.

In bepaalde delen worden omgewaaide bomen met rust gelaten. Ook daar ontstaan nieuwe levensvormen, want 'dood hout leeft'.

Eeuwenoude bomen, waaronder eik en beuk zijn in ons landschap zeer zeldzaam. Enkele bomen rond ons dorp zijn inmiddels meer dan een eeuw oud en enkele anderen zijn kansrijk om die leeftijd te gaan halen. Zij krijgen de ruimte en zijn vanuit de beleving en educatie zichtbaar gemaakt. Ooit zal Zeijen wellicht een 'heilige' eik hebben van 400 à 500 jaar oud.

De bosranden; biodiversiteit en natuurbeleving vergroten

Bosranden zijn van belang voor allerlei soorten vlinders en andere insecten, vooral indien de ligging op het zuiden is. Ook kleine zangvogels, amfibieën en reptielen maken gebruik van bosranden. Het is belangrijk dat er verschillende soorten, bloeiende struiken in de bosrand voorkomen en dat er een geleidelijke overgang is. Indien er, uiteindelijk, voldoende grote open plekken in het bos voorkomen fungeren deze randen als natuurlijke bosranden. Een aantal soorten zijn meer op het naastgelegen open terrein

georiënteerd zoals de Zeijerwiek en het Veldakkersveen maar hebben de bosrand nodig voor een deel van hun activiteiten of levenscyclus. Bosranden moeten voor een goede functievervulling een geleidelijke overgang zijn van het opgaande bos naar de open terreinen, variërend in breedte, begroeiing en expositie. Bij landgoed Zeijen is een begin gemaakt met het aanpassen van de harde grenzen van de bosranden. In overleg is het beheer gericht op het pleksgewijs creëren van geleidelijke overgangen zoals tegen het Veldakkersveen, langs het weideland en enkele meer 'aangelegde' open ruimten in het nieuwe bos. Hier liggen grote kansen voor ontwikkelen microklimaat in het bos en een hoge ecologische meerwaarde. Daarnaast wordt ook de belevingswaarde voor de mens vergroot want de randen worden mooier, gevarieerder en spannender.

De praktijk leert dat afgezette jonge bomen snel uitlopen met nieuwe scheuten en dat ook andere soorten ter plekke ruimte krijgen, hetgeen de diversiteit versterkt. De opnieuw uitgelopen stobben zijn na 2 à 3 jaar vaak ruim boven de 1,5 meter hoog. In de communicatie is belangrijk te noemen dat juist het afzetten leidt tot bosverjonging en niet 'het verdwijnen' van bomen of bos.

Bij de visievorming, planning en uitvoering van bovengenoemde wordt nauw samengewerkt met het Staatsbosbeheer, Landschapsbeheer Drenthe en de gemeenten Assen en Tynaarlo.

Het Bestuur van de Stichting ZeijerWiek en Omgeving